

Visie Lohmann op pikkerij/kannibalisme

H. van Faassen
Lohmann Holland

Pikkerij en kannibalisme vormen een economisch, maar tegenwoordig vooral ook een dierwelzijnsprobleem. De gedragsafwijkingen zijn ontstaan bij het domesticeren van wilde hoenders, die oorspronkelijk in kleine groepen in het bos leefden. Toen deze kippen (gehouden in grotere groepen) werden geconfronteerd met een hogere lichtintensiteit dan zij gewend waren in de bossen, ontstonden problemen met pikkerij en kannibalisme.

In de vijftiger jaren was bij leghennen op de grond 20 à 30 % uitval door kannibalisme niet abnormaal. Vooral de toepassing van snavelbranden of -kappen heeft dit probleem hanteerbaar gemaakt. Snavelkappen wordt echter maatschappelijk steeds sterker bekritiseerd en is vanaf 1 januari 2002 volgens het Ingrepenbesluit in Nederland niet meer toegestaan. In een aantal andere Europese landen is dit verbod al ingevoerd of wordt het overwogen. Deze ontwikkelingen vragen om een nieuw antwoord uit de sector. Niets doen en hopen dat men in 2002 zal inzien dat snavelkappen diervriendelijker is dan hoge uitval door kannibalisme is een mogelijkheid. Maar het is beter om uit te gaan van de marktwensen en als sector te proberen hieraan tegemoet te komen. Als fokbedrijf kunnen wij hieraan een bijdrage leveren.

Probleemanalyse en mogelijkheden van de fokkerij

Om te bepalen welke bijdrage mogelijk is vanuit de fokkerij, is een nadere analyse van het probleem noodzakelijk. Pikken behoort tot het normale gedrag van leghennen zolang het gaat om het vastleggen van een sociale rangorde (pikorde), voedselzoeken en het verkennen van de omgeving. Als het pikken met veel agressie gepaard gaat, bijvoorbeeld in de vorm van het uittrekken van veren of het tot bloedens toe aanpikken van soortgenoten, is sprake van "pikkerij". Deze pikkerij kan leiden tot het doodpikken van soortgenoten; in dat geval spreken we van kannibalisme. De mate waarin pikkerij optreedt is afhankelijk van het karakter van de hen en van omgevingsfactoren zoals:

- hoge lichtintensiteit
- lage luchtvochtigheid (met name in ruiperioden tijdens de opfok)
- worminfecties, darm/cloaca-ontstekingen
- tekorten aan bepaalde voedingsstoffen (bijvoorbeeld zout en essentiële aminozuren)
- hoge bezettingsgraad
- stoffige omgeving
- aangeleerde pikkerij tijdens opfok wordt "meegenomen" naar de legstal

Uit onderzoek is gebleken dat agressief gedrag in de ene foklijn meer voorkomt dan in de andere. In de praktijk blijkt ook een duidelijk verschil in agressiviteit tussen verschillende merken leghennen. Het is dus mogelijk door middel van fokkerij het karakter van de leghen minder agressief te maken. Daarbij moeten wel de volgende beperkingen in acht worden genomen:

- de overerving van het karakter van de hen is zeer complex en heeft een lage erfelijkheidsgraad, zodat verandering hiervan door selectie moeizaam verloopt;
- in de legsector zijn wereldwijd slechts enkele fokbedrijven actief, die hun fokprogramma niet kunnen afstemmen op de wensen van een beperkt aantal landen;

- eenzijdige selectie op karakter zal in het algemeen de productie-eigenschappen negatief beïnvloeden.

Strategie van Lohmann

Op basis van deze beperkingen en de constatering dat omgevingsfactoren een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van pikkerij, wordt duidelijk dat men van fokbedrijven geen wonderen mag verwachten. Men mag van ons wel verwachten dat we de beperkte mogelijkheden zo goed mogelijk benutten om pikkerij terug te dringen. Lohmann volgt daarbij de volgende strategie:

Door uitval te nemen als belangrijk selectiecriterium wordt onder meer vooruitgang geboekt op het gebied van pikkerij en kannibalisme. Daarnaast worden families met teveel “temperament” uitgesloten van de fokkerij. Dat gebeurt door families te huisvesten in grotere groepskooien en per familie de uitval als gevolg van kannibalisme te registreren.

Deze strategie zorgt ervoor dat geleidelijk de aanleg voor agressief gedrag wordt uitgeselecteerd. In de praktijk werkt dit alleen als ook de managementfactoren worden geoptimaliseerd. Op deze manier wordt het op termijn mogelijk leghennen met intacte snavels te houden in batterijstallen zonder pikkerijproblemen. Het is momenteel al mogelijk om onze witte leghen in batterijstallen te houden zonder snavelkappen, op voorwaarde van een goede huisvesting en goed management. Voor bruine hennen lijkt meer tijd nodig te zijn om dat te bereiken.

Het houden van ongekapte leghennen in volière- of grondhuisvesting geeft meer risico's dan in batterijhuisvesting. Ook in dit geval is onze witte leghen in het voordeel. Dat blijkt uit het feit dat in Zweden en Noorwegen deze hen het meest geschikt is bevonden om te gebruiken als ongekapte scharrelhen. In die landen is dan ook de vernarjting van witte scharreleieren op gang gekomen. Praktijkervaring wijst uit dat kannibalisme in volièrestallen minder een probleem vormt dan in grondstallen. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de betere vluchtmogelijkheden bij agressie. De hennen die lager in de pikorde staan vinden we vaak op de bovenste etage.

Alternatieve wegen

Of het houden van ongekapte bruine hennen op de grond in de toekomst mogelijk is zonder pikkerijproblemen, is een groot vraagteken. We hebben daarbij nog een lange weg te gaan. Daarom hebben wij als fokbedrijf gezocht naar een alternatieve route om dat doel te bereiken. Wij hebben vorig jaar de foklijnen van de bruine hennen van Meisterhybride overgenomen. Dit Duitse fokbedrijf uit München was gedwongen de fokkerij-activiteiten te staken toen de deelstaat Beieren de subsidie stopzette. De bruine Meisterhybride-hennen presteren reeds jaren uitstekend in Duitse legtesten. Opvallende kenmerken van dit merk zijn:

- hoge kg-productie
- scherpe voederconversie
- lage uitval door zeer zelden optreden van pikkerij
- zware eieren
- matige eikwaliteit (lichtbruine kleur en zwakke eischalen)

De overname van de foklijnen van Meisterhybride biedt ons de mogelijkheid om de sterke punten van dit merk te gebruiken voor onze bruine leghen. Dit betreft een separaat fokprogramma, los van de bestaande fokprogramma's. Doel van dit speciale fokprogramma is onder meer het ontwikkelen van een bruine leghen die op den duur ongekappt op de grond kan

worden gehouden. De eerste proefkruisingen zijn reeds in de praktijk uitgezet. Het duurt echter nog enkele jaren voordat duidelijk wordt of deze ontwikkeling een oplossing biedt.

Tussenoplossing en conclusie

Het blijkt dus duidelijk dat de fokkerij mogelijkheden biedt bij te dragen aan vermindering van pikkerij en kannibalisme. Dit vergt echter veel inspanning en vooral ook veel tijd. Daarom is het volgens ons zinvol om te zoeken naar tussenoplossingen, met name voor de kortere termijn. Uit onderzoek is gebleken dat de pijn en stress van het snavelkappen aanzienlijk geringer zijn als in de eerste tien levensdagen wordt gekapt. Bovendien groeit het kuiken dan beter door. Vroeg kappen in combinatie met een verminderde aanleg voor agressie door fokkerij-inspanning zou op de wat kortere termijn afdoende kunnen zijn, ook voor hennen op de grond. Het kappen moet dan wel zorgvuldig en vakkundig gebeuren, omdat het in feite een chirurgische ingreep is. Door certificering van kapploegen moet het mogelijk zijn dit verantwoord in Nederland te organiseren. Op deze manier kunnen we als sector een stap in de goede richting zetten.

Op de lange termijn mag u van ons als fokbedrijf een belangrijke bijdrage verwachten in het verminderen van pikkerij en kannibalisme. Dat vereist echter wel een goede huisvesting en goed management.